

PRESUDA SUDA

11. ožujka 2003.(*)

„Neprimjenjivost prava Zajednice na obveznu vojnu službu – Jednako postupanje prema muškarcima i ženama – Članak 2. Direktive 76/207/EEZ – Obvezni vojni rok u Njemačkoj ograničen isključivo na muškarce – Direktiva nije primjenjiva”

U predmetu C-186/01,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 234. UEZ-a, koji je uputio Verwaltungsgericht Stuttgart (Upravni sud u Stuttgartu, Njemačka) u postupku

Alexander Dory

protiv

Bundesrepublik Deutschland,

o tumačenju članka 2. Direktive Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zapošljavanju, strukovnog osposobljavanja i napredovanja te uvjeta rada (SL L 39, str. 40.) i, općenitije, o usklađenosti s pravom Zajednice obveze služenja vojnog roka koja je u Njemačkoj ograničena na muškarce,

SUD,

u sastavu: G. C. Rodríguez Iglesias, predsjednik, J.-P. Puissochet (izvjestitelj), M. Wathelet, R. Schintgen i C. W. A. Timmermans (predsjednici vijeća), C. Gulmann, D. A. O. Edward, P. Jann, V. Skouris, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr i J. N. Cunha Rodrigues, suci,

nezavisna odvjetnica: C. Stix-Hackl,

tajnik: H. A. Rühl, glavni administrator,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Saveznu Republiku Njemačku i njemačku vladu, u svojstvu države članice i stranke u glavnom postupku, W.-D. Plessing i B. Muttelsee-Schön, u svojstvu agenata,
- za francusku vladu, R. Abraham, C. Bergeot-Nunes i C. Chevallier, u svojstvu agenata,
- za finsku vladu, T. Pynnä, u svojstvu agenta,
- za Komisiju Europskih zajednica, J. Sack i N. Yerrell, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja A. Doryja, kojeg zastupaju W. Dory i C. Lenz, *Rechtsanwälte*, njemačke vlade, koju zastupa W.-D. Plessing uz asistenciju C. Tomuschata, *Sachverständiger*, finske vlade, koju zastupa T. Pynnä i Komisije, koju zastupa J. Sack, na raspravi održanoj 16. travnja 2002.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 28. studenoga 2002.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 4. travnja 2001. koje je Sud zaprimio 30. travnja 2001., Verwaltungsgericht Stuttgart (Upravni sud u Stuttgartu) uputio je Sudu na temelju članka 234. UEZ-a prethodno pitanje o tumačenju članka 2. Direktive Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zapošljavanju, strukovnog osposobljavanja i napredovanja te uvjeta rada (SL L 39, str. 40.) i, općenitije, o usklađenosti s pravom Zajednice obveze služenja vojnog roka koja je u Njemačkoj ograničena na muškarce.
- 2 To je pitanje postavljeno u postupku između A. Doryja i Savezne Republike Njemačke u pogledu odluke ureda Kreiswehrrersatzamt Schwäbisch Gmünd (okružni ured za novačenje, Schwäbisch Gmünd, u daljnjem tekstu: KSG) kojom je odbijen njegov zahtjev da ga se isključi iz popisa za novačenje i iz obveznog služenja vojnog roka.

Pravni okvir

Pravo Zajednice

- 3 Na temelju članka 2. UEZ-a: „Zadaća je Zajednice, uspostavom zajedničkog tržišta te ekonomske i monetarne unije kao i provedbom zajedničkih politika ili aktivnosti iz članaka 3. i 4., promicati širom Zajednice skladan, uravnotežen i održiv razvoj gospodarskih djelatnosti, visoku razinu zaposlenosti i socijalne zaštite, jednakost između muškaraca i žena, održiv i neinflatorni rast, visoki stupanj konkurentnosti i konvergencije gospodarskih rezultata, visoku razinu zaštite i poboljšanja kvalitete okoliša, podizanje životnog standarda i kvalitete života te ekonomsku i socijalnu koheziju i solidarnost među državama članicama.” [neslužbeni prijevod]
- 4 U članku 3. stavku 2. navedeno je da u okviru aktivnosti iz članka 3. stavka 1. UEZ-a koje provodi u svrhe iz članka 2. UEZ-a, Zajednica teži uklanjanju nejednakosti i promicanju ravnopravnosti između muškaraca i žena.
- 5 Na temelju članka 13. UEZ-a: „Ne dovodeći u pitanje ostale odredbe ovog Ugovora, Vijeće može u okviru nadležnosti koje su Ugovorom dodijeljene Zajednici, odlučujući jednoglasno, na prijedlog Komisije i nakon savjetovanja s Europskim parlamentom,

poduzeti odgovarajuće radnje radi suzbijanja diskriminacije na temelju spola, rase, etničkoga podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualnog opredjeljenja.” [neslužbeni prijevod]

- 6 Na temelju članka 141. stavka 1. UEZ-a: „Svaka država članica osigurava primjenu načela o jednakim plaćama muškaraca i žena za jednak rad ili za rad jednake vrijednosti.” [neslužbeni prijevod]
- 7 Članak 141. stavak 3. određuje: „Odlučujući u skladu s postupkom iz članka 251. i nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom, Vijeće donosi mjere za osiguranje primjene načela jednakih mogućnosti i jednakoga postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanjem i rada, uključujući načelo jednake plaće za isti rad ili za rad iste vrijednosti.” [neslužbeni prijevod]
- 8 Člankom 1. stavkom 1. Direktive 76/207 propisuje se sljedeće: „Svrha ove Direktive jest osigurati provedbu načela jednakih mogućnosti za muškarce i žene u državama članicama u pogledu pristupa zapošljavanju, uključujući napredovanje, i strukovnom osposobljavanju te u pogledu radnih uvjeta i, pod uvjetima iz stavka 2., socijalne sigurnosti [...]”. [neslužbeni prijevod]
- 9 Članak 2. stavci 1. do 3. te Direktive glase kako slijedi:
- „1. U smislu odredaba koje slijede, načelo jednakog postupanja znači nepostojanje izravne ili neizravne diskriminacije na temelju spola, a osobito s obzirom na bračno stanje ili obiteljsku situaciju.
2. Odredbe ove Direktive ne dovode u pitanje pravo država članica da iz njezina područja primjene isključe profesionalne djelatnosti i, u slučajevima u kojima je to potrebno, osposobljavanje za djelatnosti kod kojih, zbog njihove prirode ili konteksta u kojima se obavljaju, spol radnika predstavlja odlučujući čimbenik.
3. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje propise koji se odnose na zaštitu žena, osobito s obzirom na trudnoću i materinstvo.” [neslužbeni prijevod]
- 10 Na temelju članka 3. stavka 1. Direktive 76/207: „Primjena načela jednakog postupanja znači nepostojanje svake vrste diskriminacije na temelju spola pri utvrđivanju uvjeta, uključujući i kriterije za odabir i primanje na sve vrste poslova ili položaja, bez obzira na sektor ili granu djelatnosti te na sve profesionalne hijerarhijske razine.” [neslužbeni prijevod]

Nacionalno zakonodavstvo

- 11 Na temelju članka 12.a Grundgesetzes für die Bundesrepublik Deutschland (Temeljni zakon Savezne Republike Njemačke), verzije objavljene u BGBl. 2000. I S, str. 1755. (u daljnjem tekstu: Temeljni zakon):

„1. Od muškaraca starijih od 18 godina može se zahtijevati uključivanje u vojnu službu, u saveznu graničnu policiju ili u organizaciju civilne zaštite.

[...]

4. Ako u situaciji obrane nije moguće na dobrovoljnoj osnovi ispuniti sve potrebe u pogledu civilne zaštite unutar sustava civilnog javnog zdravlja i medicine te u stacionarnim vojnim bolnicama, na temelju Temeljnog zakona ili u skladu s njim moguće je za te usluge unovačiti žene u dobi od 18 do 55 godina. Ni u kojem se slučaju od njih ne može zahtijevati da nose oružje.”

- 12 Zakonom Wehrpflichtgesetz (Savezni zakon o služenju vojnog roka), u verziji od 15. prosinca 1995. koja je stupila na snagu 1. siječnja 1996. (BGBl. 1995. I, str. 1756), u stavku 1. točki 1. pod naslovom „Zakon o obveznom služenju vojnog roka”, propisuje se sljedeće: „Opća obveza služenja vojnog roka; Svi muškarci stariji od 18 godina, državljani Njemačke u smislu Temeljnog zakona obvezni su služiti vojni rok [...]”
- 13 Na temelju stavka 3. točke 1. tog zakona, „obveza služenja vojnog roka ostvaruje se služenjem vojnog roka ili, u slučaju navedenom u stavku 1. zakona Kriegsdienstverweigerungsgesetz (Zakon o odbijanju izvršavanja vojne dužnosti tijekom rata) od 28. veljače 1983. (BGBl. I, str. 203.), služenjem civilnog vojnog roka [...]”

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 14 A. Dory rođen je 15. lipnja 1982. U rujnu 1999. prije liječničkog pregleda radi utvrđivanja njegove sposobnosti za služenje vojnog roka zaprimio je upitnik te je zatražio od KSG-a da ga se isključi s popisa za novačenje i iz obveznog služenja vojnog roka. U potporu tom zahtjevu naveo je da Savezni zakon o služenju vojnog roka nije u skladu s pravom Zajednice, pozivajući se na presudu od 11. siječnja 2000. (Kreil, C-285/98, Zb., str. I-69.), u kojoj je Sud ocijenio da ženama ne bi trebao biti onemogućen pristup svim poslovima u njemačkim oružanim snagama.
- 15 KSG je odlukom od 3. veljače 2000. odbio njegov zahtjev, navodeći da se presuda u predmetu Kreil odnosila samo na dobrovoljan pristup žena zaposlenju u oružanim snagama, a ne na pitanje obveznog služenja vojnog roka te da su za obvezu služenja vojnog roka i dalje nadležne isključivo države članice.
- 16 Wehrbereichsverwaltung (Uprava za područje služenja vojnog roka) odbio je žalbu koju je A. Dory podnio protiv te odluke. Potonji je zatim pokrenuo postupak na Verwaltungsgericht Stuttgart (Upravni sud u Stuttgartu), navodeći da to što žene imaju pravo pristupa zaposlenju u oružanim snagama u skladu s presudom u predmetu Kreil, ali nisu obuhvaćene obvezom služenja vojnog roka, dok je ta obveza uvedena za muškarce, nije u skladu s načelom ravnopravnosti i predstavlja nezakonitu diskriminaciju na štetu muškaraca.
- 17 Tuženik u glavnom postupku tvrdi da ni prema kojoj odredbi iz Ugovora o EZ-u vojni rok nije moguće smatrati aktivnošću koja je obuhvaćena pravom Zajednice. Za organizaciju vojne službe nadležna je svaka pojedinačna država članica. Ni članak 3. stavak 2. i članak 13. UEZ-a, kojima se ne propisuje osnova za nadležnost Zajednice, već se samo definiraju uvjeti izvršavanja ovlasti dodijeljenih drugim odredbama, ni članak 141. UEZ-a i Direktiva 76/207, koji se odnose isključivo na profesionalne aktivnosti, ne mogu se primijeniti u glavnom postupku.
- 18 Verwaltungsgericht Stuttgart (Upravni sud u Stuttgartu) izrazio je dvojbe u pogledu potonjih argumenata. S jedne je strane, upućujući na presudu od 7. prosinca 2000.

(Schnorbus, C-79/99, Zb., str. I-10997.), primijetio da se zbog služenja vojnog roka pristup muškaraca zaposlenju i stručnom osposobljavanju odgađa te bi se to moglo smatrati diskriminacijom na temelju spola u smislu članka 2. stavka 1. Direktive 76/207. S druge strane, smatra da bi se razliku u postupanju moglo opravdati posebnim povlaštenim tretmanom za žene, kojim se djelomično kompenziraju razdoblja prekida rada zbog majčinstva i odgoja djece.

- 19 U tim je okolnostima Verwaltungsgericht Stuttgart (Upravni sud u Stuttgartu) smatrao da Sud mora detaljno utvrditi područje primjene prava Zajednice u ovom pogledu. Stoga je odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje: „Posebno uzimajući u obzir tumačenje članka 2. Direktive 76/207/EEZ, je li to što je u Njemačkoj služenje vojnog roka obvezno samo za muškarce protivno pravu Zajednice?”
- 20 A. Dory je pozivom zaprimljenim 26. rujna 2001. pozvan da između 1. i 5. studenoga 2001. započne sa služenjem vojnog roka.
- 21 Dopisima od 28. rujna 2001. A. Dory podnio je sudu koji je uputio zahtjev i Sudu zahtjev za privremenu pravnu zaštitu, kojima je tražio suspenziju izvršenja poziva na služenje vojnog roka. Rješenjem od 19. listopada 2001. sud koji je uputio zahtjev odobrio je zahtjev. Sud je rješenjem od 24. listopada 2001. u predmetu Dory (C-186/01 R, Zb., str. I-7823.) zahtjev za privremenu pravnu zaštitu proglasio nedopuštenim.

O prethodnom pitanju

Očitovanja podnesena Sudu

- 22 A. Dory navodi da obvezno služenje vojnog roka ima učinak zabrane obavljanja zanimanja za vrijeme trajanja vojnog roka i odgode pristupa zaposlenju. Stoga je ta obveza obuhvaćena Direktivom 76/207 i smatra se diskriminacijom koja je zabranjena tom Direktivom. U svakom slučaju ta obveza nije u skladu s općim načelom ravnopravnosti muškaraca i žena utvrđenim u članku 3. stavku 2. UEZ-a.
- 23 Njemačka vlada napominje, kao prvo, da je obvezno služenje vojnog roka iznimno važno u Saveznoj Republici Njemačkoj. Njime se nastoji osigurati kontakt oružanih snaga i stanovništva te time zajamčiti demokratsku transparentnost vojske, a istovremeno je i čimbenik nacionalne integriteta, posebno mladih generacija starih i novih saveznih država (Länder). Ljudstvo potrebno za obranu zemlje u slučaju rata nije dostatno bez pričuvnih snaga koje dolaze iz kruga osoba pozvanih na služenje vojnog roka.
- 24 Njemačka vlada navodi, kao drugo, da je služenje vojnog roka obuhvaćeno područjem organizacije oružanih snaga, ključnim područjem javne vlasti koje ostaje u nadležnosti država članica. Vlada smatra da je Sud tu analizu prihvatio u presudama od 26. listopada 1999. (Sirdar, C-273/97, Zb. EU:C:1999:523, str. I-7403., t. 15.) i prethodno navedenoj presudi Kreil (t. 15.).
- 25 U svakom slučaju navodi da ograničavanje obveznog služenja vojnog roka na muškarce (čak i pod pretpostavkom da vojni rok može biti obuhvaćen područjem primjene Ugovora i Direktive 76/207) nije protivno pravu Zajednice. Kao prvo, članak 3. stavak 2. UEZ-a, u kojem je navedeno da Zajednica teži promicanju ravnopravnosti muškaraca i žena, primjenjuje se samo na određene mjere koje u tu svrhu Zajednica poduzima na temelju

drugih pravnih osnova. Nadalje, članak 13. UEZ-a nema izravan učinak i omogućuje Vijeću da mjere protiv diskriminacije na temelju spola poduzme samo u granicama nadležnosti koje su mu zajamčene Ugovorom. Konačno, člankom 141. UEZ-a i Direktivom 76/207 uređuju se samo radni odnosi koji proizlaze iz ugovora sklopljenog između poslodavca i radnika pa nisu primjenjivi na opću obvezu poput služenja vojnog roka za one koji su pozvani da ga odsluže.

- 26 Francuska vlada smatra da se izvršavanje obveze služenja vojnog roka ne može izjednačiti sa zaposlenjem te stoga nije obuhvaćeno socijalnim odredbama Ugovora ni Direktivom 76/207. Organizacija služenja vojnog roka mjera je povezana s obranom države i za nju je nadležna isključivo država članica.
- 27 Finska vlada navodi da su za temeljna opredjeljenja u pogledu obrambene politike nadležne države članice, kako je Sud utvrdio u presudi Kreil, kao i da pravo Zajednice nije primjenjivo na glavni postupak. U svakom slučaju, obveza služenja vojnog roka ne tiče se uvjeta pristupa zaposlenju u oružanim snagama te stoga nije obuhvaćena područjem primjene Direktive 76/207. Nadalje, to što je obveza ograničena na muškarce ne kompromitira profesionalno napredovanje žena u oružanim snagama, jer im je i dalje omogućeno dobrovoljno služenje vojnog roka te su time u istom položaju kao muškarci pozvani na služenje vojnog roka.
- 28 Komisija smatra da je obvezno služenje vojnog roka obveza služenja u okviru javnog prava, obveza jednostranog karaktera, i da se njome dotične osobe ne dovodi u radni odnos s poslodavcem. Zato ta dužnost nije dio tržišta rada te stoga nije obuhvaćena područjem primjene prava Zajednice. Njome se područje primjene tog prava ne ograničuje preko prirodnih granica toga prava. Stoga nije potrebno ispitivati je li ograničenje obveze izvršavanja te dužnosti na muškarce opravdano na temelju Direktive 76/207. Zato se spor u glavnom postupku u velikoj mjeri razlikuje od prethodnih predmeta u kojima je Sud donio presude. Komisija tvrdi da se, posljedično, države članice u tom pogledu mogu pozvati na članak 6. stavak 3. UEU-a i članak 5. UEZ-a kako bi postigle da se u području obrane poštuje njihova suverenost u obliku koji proizlazi iz njihove nacionalne tradicije.

Odgovor Suda

- 29 Kako bi se utvrdilo je li ograničenje obveznog služenja vojnog roka u skladu s načelom ravnopravnosti muškaraca i žena u pravu Zajednice, najprije je potrebno utvrditi uvjete primjene tog prava na aktivnosti povezane s organizacijom oružanih snaga.
- 30 Mjere koje države članice poduzimaju u tom području nisu u potpunosti isključene iz područja primjene prava Zajednice samo zato što ih se poduzima u interesu javne sigurnosti ili nacionalne obrane.
- 31 Kao što je Sud već utvrdio, jedini članci u kojima Ugovor predviđa odstupanja primjenjiva u slučajevima koji bi mogli ugroziti javnu sigurnost su članci 30., 39., 46., 58., 64., 296. i 297. UEZ-a, koji se odnose na iznimne i strogo ograničene okolnosti. Iz tih se članaka ne može zaključiti da Ugovor sadržava općenitu iznimku kojom se sve mjere poduzete zbog razloga javne sigurnosti isključuju iz područja primjene prava Zajednice. Priznavanje postojanja takve iznimke bez uvažavanja posebnih zahtjeva propisanih Ugovorom moglo bi ugroziti obvezujuću narav prava Zajednice i njezinu

ujednačenu primjenu (vidjeti u tom smislu presudu od 15. svibnja 1986., Johnston, C-222/84, Zb., str. 1651., t. 26. i prethodno navedene presude Sirdar, t. 16. i Kreil, t. 16.).

- 32 Pojmom javne sigurnosti u smislu članaka iz Ugovora navedenih u prethodnoj točki obuhvaćena je unutrašnja sigurnost države članice, kao u predmetu Johnston, ali i njezina vanjska sigurnost, kao u predmetu Sirdar (vidjeti u tom smislu presude od 4. listopada 1991., Richardt i Les Accessoires Scientifiques, C-367/89, Zb., str. I-4621., t. 22., od 17. listopada 1995., Leifer i drugi, C-83/94, Zb., str. I-3231., t. 26. i prethodno navedene presude Sirdar, t. 17. i Kreil, t. 17.).
- 33 Nadalje, neka od odstupanja predviđenih Ugovorom odnose se samo na pravila u pogledu slobodnoga kretanja osoba, robe, kapitala i usluga, a ne i na socijalne odredbe Ugovora, u koje se ubraja načelo jednakog postupanja prema muškarcima i ženama. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, to načelo ima opću primjenu, a Direktiva 76/207 primjenjuje se na zapošljavanje u javnim službama (vidjeti u tom smislu, presude od 21. svibnja 1985., Komisija/Njemačka, C-248/83, Zb., str. 1459., t. 16., od 2. listopada 1997., Gerster, C-1/95, Zb., str. I-5253, t. 18., i prethodno navedene presude Sirdar, t. 18. i Kreil, t. 18.).
- 34 Sud je stoga utvrdio da je Direktiva 76/207 primjenjiva na pristup zaposlenju u oružanim snagama i da je na Sudu da ocijeni jesu li mjere, koje su poduzela nacionalna nadležna tijela tijekom izvršavanja ovlaštenja za diskrecijsko odlučivanje, imale svrhu osiguravanja javne sigurnosti i jesu li bile primjerene i potrebne za postizanje te svrhe (vidjeti prethodno navedene presude Sirdar, t. 28. i Kreil, t. 25.).
- 35 Naravno, odluke država članica u pogledu organizacije vlastitih oružanih snaga nije moguće u potpunosti isključiti iz područja primjene prava Zajednice, posebno kad je riječ o poštovanju načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u smislu zapošljavanja, uključujući pristup vojnoj profesiji. Ipak, iz toga ne proizlazi da je pravo Zajednice mjerodavno za opredjeljenja država članica u pogledu organizacije vojske za potrebe obrane vlastitog državnog područja ili za njihove ključne interese.
- 36 Države članice, koje moraju donijeti odgovarajuće mjere za osiguravanje unutarnje i vanjske sigurnosti, nadležne su donijeti odluke u pogledu organizacije vlastitih oružanih snaga, kako je Sud podsjetio u prethodno navedenim presudama Sirdar (t. 15.) i Kreil (t. 15.).
- 37 Njemačka vlada tvrdila je da je obvezno služenje vojnog roka iznimno važno u Njemačkoj, u političkom smislu i u smislu organizacije oružanih snaga. U svojim je pisanim očitovanjima i na raspravi tvrdila da ta dužnost pridonosi demokratskoj transparentnosti vojske, nacionalnoj koheziji, povezanosti između oružanih snaga i stanovništva te mobilizaciji ljudstva koje je oružanim snagama potrebno u slučaju sukoba.
- 38 Takvo je opredjeljenje ugrađeno u Temeljni zakon, a sastoji se od obveze ispunjivanja interesa sigurnosti državnog područja, iako u velikom broju slučajeva sprječava mlade ljude da uđu na tržište rada. Stoga ima prednost pred ciljevima politika usmjerenih na mogućnosti zapošljavanja mladih ljudi.

- 39 Odluka Savezne Republike Njemačke da svoju obranu dijelom osigura i obveznim služenjem vojnog roka, izraz je takvog opredjeljenja u pogledu organizacije vojske i stoga se na nju ne primjenjuje pravo Zajednice.
- 40 Istina je da se ograničenjem obveznog služenja vojnog roka na muškarce općenito odgađa profesionalni napredak uključenih, čak i ako zbog služenja vojnog roka neki od njih steknu dodatnu strukovnu osposobljenost ili se naknadno zaposle u oružanim snagama.
- 41 Ipak, odgađanje profesionalnog napretka osoba pozvanih na služenje vojnog roka neizbježna je posljedica opredjeljenja država članica u pogledu organizacije vojske i ne znači da je takvo opredjeljenje obuhvaćeno područjem primjene prava Zajednice. Postojanje štetnih posljedica za zapošljavanje ne može, bez zadiranja u nadležnosti država članica, utjecati na prisiljavanje dotičnih država članica na proširenje obveze služenja vojnog roka na žene, čime bi im se nametnule iste prepreke u pogledu pristupa zapošljavanju, ili na ukidanje obveznog služenja vojnog roka.
- 42 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na pitanje suda koji je uputio zahtjev treba odgovoriti da pravu Zajednice nije protivno da obvezno služenje vojnog roka bude ograničeno na muškarce.

Troškovi

- 43 Troškovi njemačke, francuske i nizozemske vlade te Komisije, koje su Sudu podnijele očitovanja, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanju koje mu je Verwaltungsgericht Stuttgart (Upravni sud u Stuttgartu) uputio rješenjem od 4. travnja 2001., odlučuje:

Pravu Zajednice nije protivno da obvezno služenje vojnog roka bude ograničeno na muškarce.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourggu 11. ožujka 2003.

[Potpisi]

* Jezik postupka: njemački